

Vydáno dne 4. července 2003

O b s a h :

ČÁST OZNAMOVACÍ

15. Úřední sdělení České národní banky ze dne 27. června 2003

Výklad k vybraným ustanovením obchodního zákoníku upravujícím smlouvu o běžném účtu a smlouvu o vkladovém účtu, ve znění zákona č. 125/2002 Sb.

Třídící znak							
2	1	5	0	3	3	2	0

ÚŘEDNÍ SDĚLENÍ ČESKÉ NÁRODNÍ BANKY

ze dne 27. června 2003

Výklad k vybraným ustanovením obchodního zákoníku upravujícím smlouvu o běžném účtu a smlouvu o vkladovém účtu, ve znění zákona č. 125/2002 Sb.

1. Dne 1. ledna 2003 nabyl účinnosti zákon č. 125/2002 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o platebním styku. Část druhá tohoto zákona obsahuje novou úpravu dílu XXIII – smlouva o běžném účtu a dílu XXIV – smlouva o vkladovém účtu hlavy II části třetí obchodního zákoníku. Tato ustanovení jsou základem pro úpravu smluvních vztahů mezi bankami a jejich klienty při vedení účtů a provádění platebního styku.
2. Na základě zkušeností z aplikování citovaných ustanovení obchodního zákoníku v praxi se banky a pobočky zahraničních bank obracejí na Českou národní banku s požadavky na výklad k novým ustanovením obchodního zákoníku nebo k ustanovením, která přinášejí určité výkladové problémy.
3. Česká národní banka jako gestor platebního styku a instituce, která se do značné míry podílela na přípravě citovaného zákona, proto zpracovala za účelem sjednocení postupů bank a poboček zahraničních bank výklad k vybraným ustanovením obchodního zákoníku. Tento výklad byl zpracován ve spolupráci s odborníky na obchodní právo z teorie i praxe a názory v něm obsažené lze označit za převažující, s výjimkami uvedenými v textu výkladu. Česká národní banka upozorňuje, že závazný výklad případných sporných ustanovení je oprávněn učinit pouze soud.
4. Výklad k vybraným ustanovením obchodního zákoníku upravujícím smlouvu o běžném účtu a smlouvu o vkladovém účtu, ve znění zákona č. 125/2002 Sb., tvoří přílohu tohoto úředního sdělení.

Člen bankovní rady
prof. Dr. Ing. Jan Frait v.r.

Příloha

Sekce peněžní a platebního styku
Odpovědný zaměstnanec:
JUDr. Žlebková, tel.: 2 2441 3463

V Ý K L A D

**k vybraným ustanovením obchodního zákoníku upravujícím smlouvu
o běžném účtu a smlouvu o vkladovém účtu,
ve znění zákona č. 125/2002 Sb.**

Červenec 2003

Výklad k vybraným ustanovením obchodního zákoníku upravujícím smlouvu o běžném účtu a smlouvu o vkladovém účtu, ve znění zákona č. 125/2002 Sb.

I. Obecně

1. Uplatnění nové úpravy na smluvní vztahy uzavřené před účinností zákona č. 125/2002 Sb.

Novela se v zásadě vztahuje na smlouvy o běžném účtu a smlouvy o vkladovém účtu uzavřené ode dne účinnosti zákona, tedy od 1. ledna 2003.

Novela neobsahuje přechodné ustanovení, kterým by výslovně vztáhla novou úpravu na smluvní vztahy uzavřené před účinností zákona. Z toho vyplývá, že smlouvy uzavřené před 1. lednem 2003 se řídí právní úpravou platnou v době jejich uzavření, a to pokud jde o vznik závazkového právního vztahu a o nároky z těchto právních vztahů vzniklé před 1. lednem 2003.

Nároky ze smluv uzavřených před 1. lednem 2003, které vznikly po 1. lednu 2003, je třeba posuzovat podle nové právní úpravy (novely). Změny smluv uzavřených před 1. lednem 2003 učiněné po 1. lednu 2003, včetně změn obchodních podmínek, které jsou součástí těchto smluv, musí být v souladu s kogentními ustanoveními nové právní úpravy (pro vztahy smlouvou neupravené platí podpůrně dispozitivní ustanovení novely).

2. Určení obsahu smlouvy a změny smluv

Část obsahu smlouvy může být určena odkazem na obchodní podmínky banky, jsou-li smluvním stranám známy nebo k návrhu smlouvy přiložené (§ 273 obchodního zákoníku). Banka může ve smlouvě rovněž odkázat na svůj ceník či sazebník cen (§ 709 odst. 2 písm. d obchodního zákoníku), popřípadě na oznámení o výši úrokových sazeb. V souvislosti s těmito odkazy je třeba upozornit na následující ustanovení.

Podle § 269 obchodního zákoníku může být dohoda o určité části smlouvy nahrazena dohodou stran o způsobu dodatečného určení obsahu závazku; tento způsob však nesmí být závislý na vůli jedné smluvní strany. Musí být stanovena konkrétní kritéria pro určení obsahu smlouvy, popřípadě věcné důvody k provedení změn. Jinak by takové ujednání bylo neplatné (šlo by o relativní neplatnost podle § 267 odst. 1 obchodního zákoníku).

Upravují-li obchodní podmínky banky práva a povinnosti smluvních stran, tedy část obsahu smlouvy podle § 273, je změna podmínek (nové podmínky) závazná pro majitele účtu, projeví-li s nimi souhlas. Totéž platí pro úrokové sazby a ceny za služby banky. Změnu smlouvy nelze provést jednostranným úkonem banky. Podle § 493 občanského zákoníku nelze závazkový vztah měnit bez souhlasu jeho stran. Podle § 39 občanského zákoníku je neplatný právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází nebo se přiči dobrým mravům.

Ujednání o jednostranném určení obsahu smlouvy by bylo v tomto případě pro rozpor s dobrými mravy absolutně neplatné. Změny závazkového vztahu mohou mít tyto další následky (rizika):

a) smluvní stranou – klientem není podnikatel

Podle ustanovení § 262 odst. 4 obchodního zákoníku je třeba ustanovení občanského zákoníku o spotřebitelských smlouvách, adhezních smlouvách, zneužívajících klauzulích a ustanovení směřující k ochraně spotřebitele použít vždy, je-li to ve prospěch smluvní strany, která není podnikatelem.

V souladu s tímto ustanovením se použije na smlouvu o běžném účtu a smlouvu o vkladovém účtu § 56 odst. 1 a 3 občanského zákoníku o zákazu nepřípustných ujednání, zejména odstavec 3 písm. g) a h), podle nichž jsou nepřípustná ujednání, která „zavazují spotřebitele k plnění podmínek, s nimiž se neměl možnost seznámit před uzavřením smlouvy nebo dovolují dodavateli jednostranně změnit smluvní podmínky bez důvodu sjednaného ve smlouvě“ (rozumí se věcného důvodu).

Podle § 55 odst. 2 občanského zákoníku by se takové ujednání považovalo za platné, pokud se klient nedovolá jeho neplatnosti. Banka by se tedy vystavovala riziku relativní neplatnosti příslušné části smlouvy (§ 267 odst. 1 obchodního zákoníku).

b) smluvní stranou - klientem je podnikatel

Podle § 265 obchodního zákoníku výkon práva, který je v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku, nepožívá právní ochrany. Ujednání o určení obsahu smlouvy jednostranným úkonem banky bez konkretizujících podmínek by mohlo být posuzováno jako výkon práva, který je v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku a práva banky by nepožívala právní ochrany.

K platnému uzavření smlouvy o běžném účtu a smlouvy o vkladovém účtu zákon předepisuje písemnou formu (§ 708 odst. 2, § 716 odst. 2 obchodního zákoníku). Dle názoru odborníků na obchodní právo se písemná forma vyžaduje i pro všechny změny těchto smluv.

Jedná se o obecné zásady obchodního a občanského práva a citovaná ustanovení platila již před přijetím zákona č. 125/2002 Sb.

II. K jednotlivým ustanovením

Díl XXIII Smlouva o běžném účtu

K § 708

Odst. 1

Ustanovení je kogentní.

Základní ustanovení obsahuje podstatné části smlouvy o běžném účtu (dále jen „smlouva“), jejichž absence znamená absolutní neplatnost smlouvy. Závazek banky se rozšiřuje o provádění platebního styku na účtu, což je typickým znakem běžného účtu a jednou ze zásadních odlišností od vkladového účtu. Jednou z podstatných částí smlouvy je určitá měna účtu; smlouva ji musí obsahovat, jinak je neplatná.

Odst. 2

Ustanovení je kogentní.

Pro zachování písemné formy a platnosti písemného právního úkonu platí ustanovení § 40 odst. 3 a 4 občanského zákoníku. Podle něho je třeba posuzovat i uzavírání smluv v elektronickém bankovníctví. Projev vůle může být učiněn i elektronickými prostředky, které umožňují zachycení obsahu právního úkonu a určení osoby, která právní úkon učinila. Pokud je elektronický dokument podepsán v souladu se zákonem o elektronickém podpisu¹⁾, je nepochybné, že je splněna písemná forma předepsaná pro uzavření smlouvy. Stejný princip platí pro změny smlouvy.

V ustanovení § 708 nedošlo k závažnějším věcným změnám.

K § 709

Odst. 1

Ustanovení je dispozitivní.

Ustanovení zavádí novou povinnost banky uvést identifikační údaje majitele účtu do smlouvy a tyto údaje konkretizuje. Přestože není toto ustanovení ve výčtu v § 263 odst. 1 obchodního zákoníku označeno jako kogentní, bez určitého označení smluvní strany by nešlo o platný právní úkon (§ 37 odst. 1 občanského zákoníku o požadavku určitosti právního úkonu). Smlouva je uzavírána mezi konkrétními subjekty, které musí být dostatečně identifikovány. Pro banku vyplývá povinnost uvedení identifikačních údajů banky z § 13a obchodního zákoníku, který se vztahuje na všechny podnikatele. Povinnosti banky identifikovat klienta a uvést ve smlouvě jeho údaje musí odpovídat povinnost budoucího majitele účtu za účelem uzavření smlouvy prokázat svoji totožnost a poskytnout bance potřebné údaje. Ustanovení má zvýšit obezřetnost banky a bezpečnost klienta; sleduje provázanost s ostatními zákony upravujícími danou problematiku²⁾.

Dispozitivnost tohoto ustanovení je třeba spatřovat v konkretizaci obsahu zde uvedených identifikačních údajů.

Odst. 2

Ustanovení je dispozitivní.

Nově stanoví demonstrativní výčet dalších náležitostí (částí, podmínek) smlouvy. Jejich absence ve smlouvě nemá za následek neplatnost smlouvy. Cílem zákonodárce je tímto návodným ustanovením dosáhnout, aby smlouva obsahovala všechny podmínky důležité pro vedení účtu, precizovat vztahy mezi bankou a klientem a tím předcházet sporům.

- a) Majitel účtu určí osoby oprávněné k nakládání (disponování) s peněžními prostředky na účtu v podpisových vzorech, nebo jiným způsobem stanoveným ve smlouvě (§ 710 odst. 2). Zde je pamatováno na rychle se rozvíjející formy elektronického a telefonního bankovníctví. Konkrétní určení oprávněných osob může být provedeno různými způsoby odpovídajícími těmto formám platebního styku.

¹⁾ Zákon č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů (zákon o elektronickém podpisu).

²⁾ § 37 odst. 1 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů.

§ 2 odst. 3 písm. b zákona č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a o změně a doplnění souvisejících zákonů.

Způsobem nakládání s peněžními prostředky na účtu se rozumí způsob, jakým oprávněné osoby s nimi disponují (tj. dávají příkazy bance – např. samostatně, vždy dvě osoby), forma udělování příkazů (na tiskopisu, elektronicky, telefonicky) včetně výčtu platebních prostředků vydaných bankou k výběrům hotovosti a bezhotovostním převodům z účtu (šeky, platební karty, další elektronické platební prostředky).

- b) Ustanovení má vazbu na § 714. Předpokládá se, že smlouva bude obsahovat určení výše nebo způsobu stanovení výše úrokové sazby, ujednání o případném neúročení peněžních prostředků, ujednání o splatnosti úroků.

Ve smlouvě může být úroková sazba určena

- konkrétní výši úrokové sazby (výjimečné případy),
- způsobem stanovení výše úrokové sazby.

Je třeba, aby dohoda o způsobu stanovení výše úrokové sazby vycházela z objektivních kritérií, např. ze sazby vyhlášené ČNB, referenční sazby banky, která je však definována (pevně nebo vztahem k sazbě ČNB, sazbě peněžního trhu např. Pribor, apod).

Je-li ve smlouvě uveden způsob stanovení výše úrokové sazby vycházející z objektivních kritérií, může pak smlouva odkázat, že aktuální výše úrokové sazby je bankou uveřejňována např. v oznámení o úrokových sazbách nebo jiným dohodnutým způsobem. Tato aktuální výše musí vycházet ze zásad stanovených ve smlouvě. Za způsob stanovení výše úrokové sazby nelze považovat pouhý odkaz na oznámení o úrokových sazbách banky, provedený bez předchozí objektivizace. Smyslem tohoto výkladu je, aby banka neurčovala a neměnila úrokové sazby jednostranně bez jakékoliv vazby na objektivní kritéria.

Změny výše úrokové sazby musí být provedeny v souladu s obecnými ustanoveními o změnách smlouvy o běžném účtu i smlouvy o vkladovém účtu. Je-li ve smlouvě sjednána konkrétní výše úrokové sazby, musí být každá její změna provedena změnou smlouvy. Pokud lze ze způsobu stanovení výše úrokové sazby dovodit v každém období konkrétní výši úrokové sazby, přičemž kritéria stanovení úrokové sazby nejsou závislá pouze na bance a je stanoven den rozhodný pro změnu výše úrokové sazby, nejedná se o změnu smlouvy, ale pouze o vyjádření konkrétní výše úrokové sazby k rozhodnému dni.

- c) Ustanovení váže na povinnost banky podle § 712 (souvisí rovněž s § 7 odst. 3 zákona o platebním styku)³⁾. Oznamují se pohyby na účtu a konečný zůstatek peněžních prostředků. Oznámení má zpravidla formu výpisu z účtu. Lhůty znamenají periodicitu předávání výpisů bankou (např. denně, dekadně, měsíčně, ročně). Oznámení může mít formu papírového výpisu, nosiče dat, elektronického přenosu dat.

- d) Úplatou se rozumí ceny za službu vedení účtu a služby s tím spojené (zejména za provádění platebního styku). Ve smlouvě mohou být ceny vyjádřeny

- konkrétní výši ceny (výjimečné případy),
- způsobem stanovení výše ceny (např. promile, procento z částky, minimální nebo maximální částka, určení výše ceny ve vazbě na míru inflace podle údajů ČSÚ),
- odkazem na ceník banky platný v době uzavření smlouvy (tento odkaz představuje dohodu o výši úplaty).

Ceník banky tvoří součást smlouvy, i když je uveden ve zvláštní listině. Pro stanovení cen i pro jejich změny platí stejné principy jako pro úrokové sazby.

³⁾ Zákon č. 124/2002 Sb., o převodech peněžních prostředků, elektronických platebních prostředcích a platebních systémech (zákon o platebním styku).

Smlouva může obsahovat ujednání, že úplata nebude bankou požadována. Bývá to zpravidla spojeno s dohodou o neúročení peněžních prostředků na účtu. Majitel účtu může bance zaplatit úplatu ze svého podnětu, např. na základě faktury. Častější bývá ujednání, že je banka oprávněna si své nároky započítat na peněžní prostředky uložené na účtu. V praxi banky využívají inkasního způsobu placení (sjednaného dle § 710 odst. 2 poslední věta).

Odst. 3

Ustanovení je kogentní.

Nová úprava umožňuje nakládání s účtem v zásadě pouze majiteli účtu. Jiné osobě dovoluje nakládat jen při splnění zvláštních podmínek.

Nakládáním s účtem se rozumějí úkony týkající se účtu, resp. smlouvy o účtu. Mezi tyto úkony patří uzavření smlouvy včetně vyhotovení podpisových vzorů, změny podpisových vzorů, veškeré další změny smlouvy v průběhu trvání smluvního vztahu, úkony směřující k ukončení smlouvy, nakládání se zůstatkem zrušeného účtu.

Z výše uvedeného výkladu pojmu nakládání s účtem vyplývá mimořádný význam tohoto oprávnění. Mimo jiné má nakládání s účtem přímou vazbu na možnost disponování s peněžními prostředky na účtu (při vyhotovení či změně podpisových vzorů) a na výběry či převody peněz.

Je třeba důsledně rozlišovat nakládání s účtem a nakládání s peněžními prostředky na účtu (§ 710 odst. 2), pro něž platí jiné podmínky.

Pro nakládání s účtem jinou osobou než majitelem účtu (třetí osobou) stanoví novela povinnost předložit zvláštní (kvalifikovanou) plnou moc sepsanou formou notářského zápisu. Plná moc musí výslovně zmocňovat k nakládání s konkrétním účtem. Úmyslem zákonodárce bylo neumožnit třetím osobám (např. advokátovi apod.) nakládání s účtem na základě běžné plné moci, neboť se jedná o úkony se závažnými právními důsledky.

Porušení tohoto ustanovení má za následek neplatnost plné moci (§ 39 občanského zákoníku).

Je-li majitelem účtu fyzická osoba, jedná osobně nebo se použije ustanovení občanského zákoníku o zákonném zastoupení (§ 26 a násl.). Zákonný zástupce jedná, jako by jednal majitel účtu osobně.

Je-li majitelem účtu právnická osoba, mohou vzniknout určité výkladové pochybnosti ohledně jejího jednání. Česká národní banka se přiklání k výkladu, že kromě přímého jednání právnické osoby (jedná statutární orgán majitele účtu nebo osoba, na kterou přechází působnost statutárního orgánu, tj. likvidátor, správce konkursní podstaty) nejsou dotčena ustanovení § 13, 14 a § 15 obchodního zákoníku, a dále § 20 občanského zákoníku. Zde uvedené osoby tudíž podle tohoto výkladu nepotřebují zvláštní plnou moc.

Je třeba upozornit, že ve výkladu k tomuto ustanovení nepanuje shoda a nelze jej tedy označit jako převažující. Existuje názor (výklad), který ze slova...“jen“ majitel účtu... dovozuje, že jde pouze o jednání statutárního orgánu a osoby, na kterou přechází působnost statutárního orgánu, a dále že může jednat prokurista, neboť je podle § 14 odst. 1 obchodního zákoníku zmocněn ke všem právním úkonům, i když se k nim jinak vyžaduje zvláštní plná moc. Osoby uvedené v § 13 a § 15 obchodního zákoníku a v § 20 občanského zákoníku toto oprávnění jednat vůbec nemají. V tomto případě právnická osoba nejedná sama, ale jednají za ni její zástupci. Ti podle tohoto výkladu zvláštní plnou moc potřebují.

Za účelem odstranění výkladových nejasností v této věci Česká národní banka navrhuje legislativní úpravu daného ustanovení.

Notářským zápisem se na území České republiky nepochybně rozumí notářský zápis ve smyslu notářského řádu.⁴⁾

Nikoliv z doslovného výkladu, ale z povahy ustanovení a jeho praktického dopadu lze dovodit, že plné moci udělené v zahraničí mohou být uznány pro účely ustanovení § 709 odst. 3, budou-li sepsány v zahraničí formou notářského nebo obdobného zápisu, který je považován v daném státě za veřejnou listinu. Úmyslem zákonodárce nebylo omezit možnost vystavování plné moci k nakládání s účtem mimo území České republiky a zavést nerovnoprávné postavení zejména zahraničních klientů bank.

Předpokladem uznání veřejné listiny vydané v zahraničí je, že taková listina musí být opatřena vyšším ověřením (superlegalizací) zastupitelského úřadu České republiky, který je akreditován pro stát, jehož orgán doklad vystavil⁵⁾.

Superlegalizace zastupitelským úřadem České republiky následuje po vyšším ověření listiny příslušnými orgány a ministerstvem zahraničních věcí daného státu.

Pokud je cizí stát smluvní stranou Haagské úmluvy o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin, určí tento smluvní stát na základě článku 6 Úmluvy příslušný úřad, který je oprávněn připojit na listinu ověřovací doložku, tzv. „Apostille“. V tomto případě se již superlegalizace nevyžaduje.

Bilaterální mezinárodní smlouva o uznávání notářských zápisů sepsaných notářem se sídlem mimo území České republiky je v současné době uzavřena pouze se Slovenskou republikou.

Pokud plná moc splňuje výše uvedené náležitosti, může být při dodržení obezřetných postupů ze strany banky uznána pro účely ustanovení § 709 odst. 3.

Ve věci uznávání notářských nebo obdobných zápisů sepsaných v zahraničí uplatňují odlišný názor Ministerstvo spravedlnosti a Notářská komora. Podle jejich výkladu na území České republiky vykonávají podle českého právního řádu svoji pravomoc pouze státní orgány (úřady) České republiky, není-li stanoveno jinak. Z obchodního zákoníku nelze tedy vyvozovat, že by zvláštní plná moc mohla mít formu listiny sepsané zahraničním notářem.

Úmyslem zákonodárce bylo ustanovením § 709 odst. 3 zvýšit ochranu klienta i banky před podvodným jednáním, tj. před vysokým rizikem padělání běžných plných mocí. V bankovní praxi se však ukazuje, že nová úprava znamená pro obě smluvní strany značná omezení a zejména u plných mocí sepsaných v zahraničí přináší výkladové i praktické problémy. Česká národní banka proto navrhuje novelizaci tohoto ustanovení.

⁴⁾ Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád).

⁵⁾ § 52 zákona č. 87/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů.

Odst. 4

Ustanovení je dispozitivní.

Odstavec 4 řeší nakládání s účtem pro případ spolumajitelství účtu. Z praktických důvodů a zejména v zájmu ochrany klientů i banky se stanoví zásada, že spolumajitelé nakládají s účtem společně, není-li ve smlouvě výslovně určena k nakládání s účtem jedna z těchto osob (konkrétní osoba nikoli kterýkoli ze spolumajitelů). Vzhledem k dispozitivnosti ustanovení není vyloučena dohoda o jiném způsobu nakládání s účtem. Ustanovení dále upravuje podpůrně výši podílů spolumajitelů na zůstatku peněžních prostředků na účtu pro případy, že výše jejich podílů není upravena smlouvou nebo rozhodnutím soudu. Stanoví se zásada, že podíly spolumajitelů na zůstatku peněžních prostředků na účtu jsou stejné.

K § 710

Odst. 1

Ustanovení je dispozitivní.

Vymezuje rozsah povinností banky při provádění služeb platebního styku na běžném účtu.

Odst. 2

Ustanovení je kogentní.

Nově se do zákona zakotvuje zásada dodržovaná v bankovní praxi. Pro disponování s peněžními prostředky na účtu jsou základním dokumentem podpisové vzory k účtu, které předal majitel účtu bance. Osoby zde uvedené mají dispoziční oprávnění a mohou provádět výběry či převody. Podpisové vzory tvoří součást smlouvy, přestože mohou být a zpravidla v bankovní praxi bývají na samostatných listinách uložených v bance.

Osoby, které nejsou uvedeny v podpisových vzorech, mohou nakládat s peněžními prostředky na účtu jen tehdy, je-li to sjednáno ve smlouvě. To platí i pro disponování na základě plné moci (např. k jednorázovému výběru). Disponování platební kartou či jiným elektronickým platebním prostředkem, použití elektronického podpisu, kódů, identifikačních čísel a hesel namísto podpisu v případě některých forem elektronického a telefonního bankovníctví je umožněno na základě smlouvy. Také určení osob oprávněných disponovat s peněžními prostředky v elektronickém a telefonním bankovníctví bývá upraveno v samostatných dokumentech různého charakteru. Vždy je však třeba takový dokument navázat na konkrétní účet a tím na smlouvu o účtu, neboť musí být zřejmé, že z dohody stran plyne oprávnění určité osoby nakládat s peněžními prostředky na určitém běžném účtu (stejně jako podpisové vzory sepsané na tiskopisu banky jsou vázány ke konkrétnímu účtu). Tyto dokumenty tvoří součást smlouvy o účtu.

Není-li majitel účtu uveden v podpisových vzorech jako disponující osoba, nemůže nakládat peněžními prostředky podle podpisového vzoru. Je-li jeho oprávnění nakládat s peněžními prostředky sjednáno ve smlouvě, postupuje banka podle smlouvy. Jinak může majitel účtu změnit podpisové vzory, resp. doplnit své jméno mezi disponující osoby (viz § 709 odst. 3).

Banka nakládá s peněžními prostředky na účtu v souladu se zákonem (v případě výkonu rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu dle občanského soudního řádu, správní exekuce), nebo, stanoví-li to smlouva o běžném účtu (např. zúčtování úplaty nebo splatných debetních úroků inkasním způsobem).

Odst. 3

Ustanovení je kogentní.

Odstavec 3 zdůrazňuje vyváženost práv a povinností obou smluvních stran.

Odst. 4

Ustanovení je dispozitivní.

V § 709 odst. 2 písm. d) se předpokládá, že výše úplaty resp. způsob jejího stanovení budou sjednány ve smlouvě.

Ustanovení § 710 odstavce 4 stanoví podpůrně pravidlo pro určení výše úplaty pro případy, kdy nebyly výše úplaty ani způsob jejího stanovení sjednány ve smlouvě, ani nebylo sjednáno, že úplata nebude požadována. Ustanovení nedeklaruje výslovně právo banky použít peněžní prostředky na účtu k započtení své pohledávky na zaplacení úplaty, neboť toto právo obecně vyplývá z ustanovení § 361 obchodního zákoníku.

Při stanovení obvyklé úplaty se přihlédne k výši cen požadovaných ostatními bankami za srovnatelnou službu platebního styku v době provedení služby.

V ustanoveních § 710 odst. 1 a 4 nedošlo k věcným změnám.

K § 711

Ustanovení je dispozitivní.

Ve smlouvě se umožňuje sjednat limit debetního zůstatku peněžních prostředků na účtu (tzv. „povolený debet“). Do tohoto zůstatku banka provádí příkazy, jakoby na účtu byl dostatek peněžních prostředků. Pro případ, že podmínky poskytnutí úvěru bankou nejsou sjednány ve smlouvě o běžném účtu, řídí se práva a povinnosti stran ustanoveními § 497 a násl. o smlouvě o úvěru.

V ustanovení § 711 nedošlo k věcným změnám, byl převzat obsah § 710 obchodního zákoníku před novelizací.

K § 712

Odst. 1

Ustanovení je dispozitivní.

V § 709 odst. 2 písm. c) se předpokládá, že ve smlouvě budou sjednány podmínky předávání informací o zůstatku na účtu a provedených platbách. Ustanovení § 712 odst. 1 stanoví podpůrně konkrétní povinnosti týkající se předávání výpisů z účtu pro případ, že nebudou ve smlouvě sjednány.

Kromě výpisů s pohyby na účtu a konečným zůstatkem peněžních prostředků na účtu je banka povinna informovat majitele účtu o zůstatku peněžních prostředků ke konci kalendářního roku (tzv. bilanční výpis). Vzhledem k dispozitivnosti ustanovení si banky mohou způsob i formu předávání těchto informací včetně periodicity předávání výpisů přizpůsobit svým podmínkám odchylnou úpravou ve smlouvě, která bude mít přednost.

Zákon o platebním styku v § 7 odst. 3 upravuje povinnost převádějí instituce (banky) informovat svého klienta o provedených převodech, umožňuje klientovi se nároku na tuto informaci vzdát a stanoví její povinný obsah. Informací ve smyslu zákona o platebním styku se míní především výpis z účtu podle § 712 odst. 1 obchodního zákoníku. Obě ustanovení jsou v souladu. Tzv. bilanční výpis, u něhož banky často s ohledem na požadavek auditora vyžadují odsouhlasení klientem, není informací ve smyslu § 7 odst. 3 zákona o platebním styku.

Odst. 2

Ustanovení je dispozitivní.

Ustanovení zajišťuje majiteli účtu možnost získat na základě žádosti od své banky potvrzení, že platba byla provedena. Způsob a forma tohoto prokázání jsou ponechány na dohodě mezi bankou a klientem.

Prokázání provedení platby má praktický význam především pro plátce (pro potřeby soudu, správce daně apod.). Provedením platby se zde rozumí odepsání částky z účtu plátce a zajištění nezbytných kroků k jejímu připsání na účet příjemce. Banka není povinna prokazovat, že byla částka připsána na účet příjemce vedený v jiné bance.

V ustanovení § 712 nedochází k věcným změnám.

K § 713

Odst. 1

Ustanovení je dispozitivní.

V odstavci 1 jsou stanoveny lhůty odepsání peněžních prostředků z účtu na základě příkazu oprávněných osob (forma úhrady). Banka odepíše peněžní prostředky z účtu

- v den určený oprávněnou osobou (den splatnosti) podmínkou je předání příkazu bance před jeho zpracováním ve lhůtě dohodnuté s bankou a proveditelnost příkazu (příkaz musí splňovat náležitosti stanovené bankou a musí být krytý); ustanovení koresponduje s ustanovením § 5 a 6 zákona o platebním styku o účinnosti příkazu nebo
- ve lhůtě stanovené smlouvou smlouva by měla pokrýt případ, kdy klient neurčí splatnost příkazu, která není povinnou náležitostí příkazu anebo
- nejpozději následující pracovní den po dni předání příkazu tato lhůta je podpůrná pro případy, kdy není určen den splatnosti příkazu ani není lhůta odepsání sjednána ve smlouvě.

Odst. 2

Ustanovení je kogentní.

Odstavec 2 upravuje připsání peněžních prostředků na účet tak, že stanovení lhůt řeší odkazem na zvláštní právní předpis. Tímto předpisem je především zákon o platebním styku, který obsahuje kogentní úpravu lhůt přesně vymezeného okruhu převodů. Jedná se o úhrady, tj. převody či platby z podnětu plátce (příkazce). Zákon o platebním styku pokrývá tuzemské korunové převody a s účinností od vstupu České republiky do Evropské unie převody přeshraniční (převody mezi členskými státy EU a dalšími státy EHP do výše protihodnoty 50 000 eur).

Odst. 3

Ustanovení je dispozitivní.

Odstavec 3 stanoví konkrétní lhůtu připsání peněžních prostředků na účet pro případy, které nejsou pokryty zákonem o platebním styku, popř. jiným zákonem. Jedná se o tuzemské převody v cizí měně, zahraniční převody, které nejsou převody přeshraničními (do dne vstupu ČR do EU však se obchodním zákoníkem řídí i převody definované v zákoně o platebním styku jako přeshraniční), veškeré převody prováděné inkasní formou (z podnětu příjemce), které zákon o platebním styku neupravuje.

K § 714

Odst. 1

Ustanovení je dispozitivní.

Deklaruje zásadu, že běžný účet je úročen, pokud smlouva nestanoví jinak. Neúročení peněžních prostředků na účtu (nulový úrok) musí být tedy výslovně sjednáno ve smlouvě.

Odst. 2

Ustanovení je dispozitivní.

Stanoví se přesně počátek a konec úročení peněžních prostředků na účtu. Úprava odpovídá vžitě bankovní praxi.

Odst. 3

Ustanovení je dispozitivní.

V § 709 odst. 2 písm. b) se mimo jiné ukládá upravit smlouvou období splatnosti úroků. Ustanovení § 714 odst. 3 v zájmu právní jistoty deklaruje stanovení úrokové sazby vždy jako roční sazby. Podpůrně stanoví lhůty splatnosti úroků a jejich připsání k zůstatku peněžních prostředků na účtu pro případy, kdy tyto zásady nebudou sjednány ve smlouvě. Banka tedy může ve smlouvě sjednat odlišné podmínky, nesjedná-li je (záměrně či opomenutím), platí ustanovení obchodního zákoníku.

Odst. 4

Ustanovení je kogentní.

Navazuje na § 709 odst. 2 písm. b), které ukládá bance sjednat s majitelem účtu výši nebo způsob stanovení výše úrokové sazby. Pro případ, že ve smlouvě nebudou sjednány nebo nebudou sjednány v souladu s výkladem obchodního zákoníku (a majitel účtu se dovolá relativní neplatnosti dané části smlouvy, popř. bude-li daná část smlouvy absolutně neplatná), upravuje § 714 odst. 4 způsob stanovení výše úrokové sazby odvozený od diskontní sazby České národní banky.

K § 715

Odst. 1

Ustanovení je dispozitivní.

Odstavec 1 dává majiteli účtu jako slabší smluvní straně možnost smlouvu vypovědět kdykoli bez výpovědní lhůty. Výslovně se umožňuje vypovědět i smlouvu uzavřenou na dobu určitou. Nově se konstruuje zánik smlouvy, který nastává okamžitě dnem doručení výpovědi bance.

Odst. 2

Ustanovení je dispozitivní.

Odstavec 2 upravuje možnost výpovědi smlouvy ze strany banky. Také banka může smlouvu vypovědět kdykoli, avšak zánik smlouvy nastává až po uplynutí měsíční lhůty (jedná se v podstatě o výpovědní lhůtu). Toto ustanovení (na rozdíl od odstavce 1 u klienta) výslovně bance neumožňuje vypovědět smlouvu uzavřenou na dobu určitou. Banka by mohla takovou smlouvu vypovědět, pokud by tato možnost byla výslovně ve smlouvě sjednána.

Vzhledem k dispozitivnosti ustanovení odstavců 1 a 2 je možné ve smlouvě sjednat i jiný okamžik a podmínky zániku smlouvy, než stanoví zákon. Není vyloučeno, aby si smluvní strany sjednaly zánik smlouvy za podmínek uvedených v odstavci 3 předposlední a poslední větě.

Odst. 3

Ustanovení je dispozitivní.

Toto nové ustanovení vychází z bankovní praxe a jeho cílem je chránit banku před důsledky hrubého porušování smluvních podmínek ze strany majitele účtu. V takovém případě umožňuje bance vypovědět smlouvu s okamžitou účinností. Protože se často bankám za takových okolností nedaří výpověď doručit, zavádí § 715 odst. 3 fikci dne doručení výpovědi majiteli účtu, neboť tímto dnem smlouva zaniká.

K ochraně majitele účtu se stanoví způsob a forma podání výpovědi a úprava účinků doručení je vázána na určité podmínky.

Výpověď podle odstavců 1 až 3 musí být učiněna písemnou formou.

Odst. 4

Ustanovení je dispozitivní.

V odstavci 4 se stanoví postup banky po zániku smlouvy o běžném účtu. Bance se ukládá vypořádat pohledávky a závazky související s účtem. Banka zúčtuje k tíži účtu rovněž platby uskutečněné platebními kartami nebo šeky přede dnem zániku smlouvy. Banka je oprávněna započítat si své pohledávky, které má vůči majiteli účtu ze smlouvy. Majitel účtu je povinen vrátit bance platební prostředky, které mu k účtu vydala.

Odst. 5

Ustanovení je dispozitivní.

Odstavec 5 upravuje etapu po vypořádání pohledávek a závazků týkajících se účtu, kdy následuje zrušení účtu. Je-li na účtu kreditní zůstatek, banka postupuje podle příkazu „majitele účtu“. Nedá-li majitel bance jiný příkaz, banka peněžní prostředky vyplatí majiteli v hotovosti, resp. mu oznámí, že jsou mu v hotovosti k dispozici. Pokud nebylo možno zůstatek účtu vyplatit, banka peněžní prostředky uloží na evidenčním účtu nebo do soudní úschovy. Ode dne zániku smlouvy peněžní prostředky neúročí, což vyplývá ze skutečnosti, že smluvní vztah zanikl. Peněžní prostředky zůstanou uloženy do doby, kdy se pohledávka na jejich vyplacení promlčí.

Bance se dává právo započítat si svou pohledávku na úplatu za převod zůstatku účtu a na úhradu nákladů spojených s úschovou peněžních prostředků, které nemohly být vyplaceny majiteli účtu nebo převedeny dle jeho dispozice. Ustanovení dále ukládá bance povinnost majiteli účtu písemně oznámit den, k němuž byl účet zrušen.

Díl XXIV Smlouva o vkladovém účtu

K § 716

Odst. 1

Ustanovení je kogentní.

Základní ustanovení obsahuje podstatné části smlouvy o vkladovém účtu, jejichž absence znamená absolutní neplatnost smlouvy. Vyjadřují charakteristické rysy tohoto smluvního typu, zejména závazek majitele vložit na vkladový účet peněžní prostředky a přenechat je k využití bance a závazek banky platit z peněžních prostředků na vkladovém účtu úroky. Neobsahuje závazek banky provádět platební styk na vkladovém účtu, čímž jej jednoznačně odlišuje od běžného účtu.

Doplňuje se důležitá zásada, že majitel účtu přenechává bance peněžní prostředky k využití na dobu určitou nebo na dobu neurčitou s předem stanovenou výpovědní lhůtou (na to pak váže § 717). Jednou z podstatných částí smlouvy je určitá měna účtu; smlouva o vkladovém účtu ji musí obsahovat, jinak je neplatná.

Odst. 2

Ustanovení je kogentní.

K uzavření smlouvy o vkladovém účtu stejně jako smlouvy o běžném účtu je třeba písemná forma. O zachování písemné formy platí výklad uvedený u § 708 odst. 2.

K § 716 a

Ustanovení je dispozitivní.

Sleduje obdobný cíl jako § 709 odst. 2 a upravuje další náležitosti smlouvy o vkladovém účtu. Další (nepodstatné) náležitosti smlouvy o vkladovém účtu odpovídají danému smluvnímu typu. Nebudou-li ve smlouvě sjednány, nemá to (stejně jako u běžného účtu), za následek neplatnost smlouvy o vkladovém účtu.

- a) Na vkladovém účtu nebude prováděn běžný platební styk jako na běžném účtu (§ 708 odst. 1, 710 odst. 1). Přesto je žádoucí, aby smlouva obsahovala ujednání o osobách, které budou oprávněny převést peněžní prostředky z účtu, popřípadě je vybrat v hotovosti.
- b) Pro stanovení výše nebo způsobu stanovení výše úrokové sazby ve smlouvě o vkladovém účtu platí tytéž zásady jako u smlouvy o běžném účtu (§ 709 odst. 2 písm. b). Na rozdíl od smlouvy o běžném účtu nelze ve smlouvě o vkladovém účtu sjednat nulový úrok (§ 716 odst. 1).
- c) Pro lhůty oznámení o zůstatku a pohybech na vkladovém účtu a formu tohoto oznámení platí tytéž zásady jako u smlouvy o běžném účtu (§ 709 odst. 2 písm. c). Oznámením bude zpravidla výpis z účtu.

- d) Smlouva o vkladovém účtu by měla obsahovat jasné podmínky, za nichž může dojít k předčasnému výběru vkladu podle § 717.

Ustanovení neobsahuje záměrně oprávnění banky účtovat si úplatu za služby spojené s vedením vkladového účtu a započítat si takovou pohledávku na peněžní prostředky na účtu. Úmyslem zákonodárce bylo zřizování a vedení vkladového účtu nezpoptatňovat. Tato myšlenka vychází z vžitě bankovní uzance nezpoptatňovat vklady, neboť banka může ceny služeb zohlednit ve výši úrokové sazby. Obchodní zákoník zpoptatnění nezakazuje; oprávnění banky účtovat si úplatu však musí být výslovně sjednáno ve smlouvě o vkladovém účtu.

K § 717

Ustanovení je dispozitivní.

Nově je formulováno ustanovení odst. 3, které umožňuje automatické obnovování termínovaného vkladu za podmínek stanovených ve smlouvě o vkladovém účtu. Revolvingový vklad je v bankách běžně využíván.

Tato smlouva o revolvingovém vkladu se považuje za smlouvu uzavřenou na dobu určitou s pevnou úrokovou sazbou, období obnovy vkladu je předem sjednáno. Z povahy smlouvy vyplývá, že výpověď smlouvy v průběhu trvání vkladu nepřipadá v úvahu. Majitel účtu má možnost předčasného výběru vkladu za dohodnutých sankčních podmínek. Obě smluvní strany mohou po ukončení sjednaného období vyloučit automatickou obnovu smlouvy a tím i ukončit platnost smlouvy. Pro úročení a jeho změny platí stejné principy jako u smlouvy o běžném účtu (jak je uvedeno ve výkladu k § 716a).

V ustanoveních odst. 1, 2 a 4 nedochází k závažnějším věcným změnám.

K § 718

Odst. 1

Ustanovení je kogentní.

Pojmovým znakem smlouvy o vkladovém účtu je úrok placený bankou majiteli účtu. V souladu s § 716a písm. b) se předpokládá, že výše úrokové sazby nebo způsob jejího stanovení jsou uvedeny ve smlouvě o vkladovém účtu. Pro případ, kdy nebudou sjednány, nebo jestliže se majitel účtu dovolá neplatnosti dané části smlouvy (obdobně jako v § 714 odst. 4 u smlouvy o běžném účtu), stanoví se v § 718 odst. 1 podpůrně způsob stanovení výše úrokové sazby (na vkladovém účtu se odvozuje od lombardní sazby České národní banky).

Odst. 2

Ustanovení je dispozitivní.

Stanoví se splatnost úroků ve vazbě na dobu uložení peněžních prostředků nebo předčasný výběr.

Odst. 3 a 4

Ustanovení jsou dispozitivní.

Upravují další podmínky úročení vkladového účtu. V ustanoveních § 718 odst. 2 až 4 nedochází k závažnějším věcným změnám.

K § 719

Ustanovení je dispozitivní.

Ustanovení nepřináší věcnou změnu.

K § 719a

Ustanovení je dispozitivní.

Tento paragraf umožňuje použít ustanovení smlouvy o běžném účtu tam, kde není zvláštní úprava a je to přiměřené, na smlouvu o vkladovém účtu, a to i bez výslovného ujednání ve smlouvě o vkladovém účtu. Platí to zejména pro povinnost označit majitele účtu ve smlouvě, zásady nakládání s účtem a s peněžními prostředky na účtu, vypořádání zrušeného účtu aj.